پاشەڕۆی ڕژێمی کوردی.. جەمال ئەحمەد ئیسماعیل

واتای Regime ڕژێم چییە؟ النظام السياسي, Political System سیستەم و شێوەی حوکم… ئەگەر تەرجەمەی وشەیی بە "ڕژێم" بکەین واتا: نیزام، سیستەم، شێوە، بەرنامەی تۆکمەیی، پڕۆگرامکراو، داڕێژراو، ڕێکخراو، هەروەها بەواتای پارێزی خۆراکیش دێت. "ڕجێم" بەڵام بەکرداری و لەدونیای سیاسەتدا واتا شێوەی سیستەمێکی سیاسیی، پڕۆگرامکراوی تۆکمەو دامەزراوەیەکی کۆنتڕۆڵکراوی دەوڵەتیی. ڕژێم جۆرێکە لە نیزام و سیستەمێکی حوکمڕانی، کە بەدیوێک لەدیوەکان بریتییە لە دەوڵەتێکی پۆلیسیی، ئیستیخباراتی و نەهێنیدار، کە بەهیچ جۆرێک کراوە نییەو ئەو دەسەڵاتە لەخەڵکەوە نەهاتووە، بەڵکو شێوەیەکی حوکمی سەپێندراوە. هەروەها لەبری ئەوەی هاوڵاتیانی بپارێزێت کۆنتڕۆڵی تەواوی توێژو جومگەکانی کۆمەڵگا دەکات و ئازادیە تاکەکەسیەکان و ئازادی ڕادەربڕین و چالاکیە سیاسیەکان و مافەکانی مرۆڤ ژێر پێ دەخات. ئیتر پێشناوی ڕژێم ناونیشانی ناسینەوەی قێزەونترین و دیکتاتۆریترین شێوەکانی حوکمە لەجیهاندا. بەنمونە ڕژێمی سیاسی لەوێنەی ڕژێمی: نازییەکان، ڕژێمی کۆریای باکور، ڕژێمی سوریا، ڕژێمی قەزافی، ڕژێمی ئێران، ڕژێمی ستالین، کۆماری کۆنگۆ، کۆماری میانمار، تاڵیبان و سۆماڵیا.

ئەگەرچی ئایدۆلۆژیای هەریەکێک لەم ڕژێمانە لەویتر جیاوازە. وە هەندێکیان دەوڵەتی ئاینیین. هەندێکیان سەرمایەدارین و هەندێکیشیان قەومین، بەڵام لەیەک خاڵدا هەموویان یەکدەگرنەوەو خاڵی هاوبەشی هەموویان، دیکتاتۆری، کۆنتڕۆڵی کۆمەڵگا، نەبوونی ئازادی و مافەکانی مرۆڤ و چەوساندنەوەی خەڵکە. بۆیە بەڕای من دەسەڵاتی کوردی لەهیچ کامێک لەم ڕژێمانە مرۆڤدۆستترو میانڕەوتر نییەو بگرە لەهەندێک حاڵەتدا لەزۆرێک لەم ڕژێمانە دیکتاتۆرترو مرۆڤکوژترە. بۆیە بۆئەوەی زوڵم لە مێژوو و لەداهاتووی نەوەکانمان نەکەین ئەوا پێویستە بەڕژێمێکی زاڵم و دیکتاتۆر ناوی بەنین و ڕووی ڕاستەقینەی نیشانی دونیا بدەین و لەسەر لاپەڕەکانی مێژوو وەکو خۆی بینوسینەوە.

دەسەڵاتدارانی کوردی لەباکوری عێراق، خۆیان بەهەرێمێکی ئۆتۆنۆمی خاوەن نیمچە سەربەخۆیی و سیستەمێکی حوکمڕانییەکی دیموکراسی وەسف دەکەن. ئەوان پێیان وایە مادام هەڵبژاردن و پەرلەمان هەیەو

هاوڵاتیان خۆیان ڕاستەوخۆ بەژدارن لەدەستنیشانکردنی دەسەڵاتداران ئەوا دیموکڕاسی لای ئەوان هەر ئەمەندەیەو بەس. بەڵام لەڕاستیدا کورد ماوەی ٣١ ساڵە خۆی حوکمی خۆی دەکات، بەڵام هەتا ئێستا هیچ هەڵبژاردنێکی بێگەردو بێ گزی نەبووە. ئەوەی کە چوار ساڵ جارێک دەکرێت تەنها بەچاوبەستنی کۆمەڵگای نێونەتەوەییە، ئەگینا هەڵبژاردنەکان بەساختەو فێڵ تێدەپەڕێندرێن و پێشوەختە حیز+بەکان تەواوی کورسییەکانی پەڕلەمان و دەسەڵاتەکانیان دەستنیشان کردووە. سەبارەت بەمافەکانی مرۆق، ئازادی ڕادەربڕین، ئازادی ڕۆژنامەنوسان و دەرفەت دان بەهێزی معاڕەزە، ئەوا ڕژێمی کوردی بەهەموو هێزیەوە ئەمانەی سەرکوتکردووەو هەموو ساڵێکیش ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان لەڕاپۆرتی ساڵانەی خۆیدا دەسەڵاتدارانی ڕژێمی کوردی لە باکوری عێراق تاوانبار دەکات بە سەدان پێشێلکاری مافەکانی مرۆق و ئازادی ڕادەربڕین و گرتن و ڕفاندن و کوشتنی ڕۆژنامەنوسان. بەڵام ڕژێمی کوردی نە شەرم دەکات و نە سڵ دەکاتەوە لەڕاپۆرتە نێودەوڵەتییەکانیش، بەئاگا لەوەی ئەوە هەتا سەر بەردەوام نابێت و لەداهاتووی دوورو نزیکدا ئەگەری سزای ئابووری و سیاسیی و تەنانەت سەربازیشی بەدواوەیە لەلایەن کۆمەڵگای نێودەوڵەتییەوە. ساڵی پار هەموومان بینیمان کاتێک لەکۆنفڕانسێکی گەورەدا کە زۆرینەی دەسەڵاتدارانی ڕژێمی کوردی لەوێ ئامادەبوون، جینین پلاسخارت نوێنەری نەتەوە یەکگرتووەکان لەعێراق کەبەژنێکی ڕاشکاوناسراوە، بەڕوونی بەدەسەڵاتدارانی ڕژێمی کوردی وت: ڕاستە کوردەکان قوربانی زۆریان داوە هەتاکو ئەم هەرێمە نیمچە سەربەخۆییەیان بونیاد ناوە، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە ئێمە لەوەزیاتر قبوڵی بکەین کە دەسەڵاتدارانی ئەم هەرێمە بەردەوام بن لە پێشێلکارییەکانی مافەکانی مرۆق و بەرتەسککردنەوەی ئازادییەکان و گوشارخستنە سەر ڕۆژنامەنووسان. وتی ئەزانم قسەکانم بەدڵی ئێوەی بەرپرس نییە، بەڵام بیرتان دەخەمەوەو با ئەمەش وەکو ئینزارێکی جددی بێت بۆتان، کە وامەزانن ئەزمونی هەرێمی کوردستان بەجۆرێ وەکو خۆی دەمێنێتەوەو هەتاسەر ئێمە دەتانپارێزین و ئەوەش حوکمێکی نادیموکڕاسی دەکەن و هاوڵاتیانی خۆتان برسی دەکەن و دەیان چەوسێننەوە.. لەو کۆنفڕانسەدا نێچیرڤان بارزانی سەرۆکی هەرێم و مەسڕور بارزانی سەرۆکوەزیرانی هەرێم و دەیان سەرکردەیتری کوردی لەوێبوون. بەڵام هیچکامیان نەقەیان لێوە ناهات و هەستکردن بەتاوان ملی پێ نەوی کردن. ڕژێمی کوردی زۆر باش سەرکەوتوبووە لەقەناعەت پێکردنی بەشێکی هاوڵاتیانی کوردی بەوەی ڕازیبن بەوەی دەگوزەرێت، بەشێکیشی بەزەبری پارەو موچەی نایاسایی دەمکوت کردووەو بەشێکی خەڵکیشی بەترسو تۆقاندن بێدەنگ کردووە. بەڵام

ئەوان ناتوانن خۆڵ بکەنەوە چاوی کۆمەڵگای نێونەتەوەیی و نەدەشتوانن بەترسو زەبری پارە بێدەنگیان بکەن. بۆیە کۆمەڵگای کوردی پێویستی بەهۆشیار کردنەوەیەکی گشتگیرو خێرا هەیە، بۆئەوەی ڕەش و سپی لەیەکتر جیابکەنەوە. چونکە خەڵکانێکی زۆر پێیانوایە ئەوانەی پێش ساڵی ١٩٩١ لەشاخ بوون و چەکیان هەڵگرتبوو لەدژی سەددام، ئەوا هەرئەوان مافی ئەوەیان هەیە لەسەر دەسەڵاتبن و ئەوان خاوەندارێتی کوردستان دەکەن. بەڵام بەڕاستی بەشێکی خەڵکی وشیارو خاوەن هەستی شۆڕشگێڕی دونیا بەچاوێکیتر دەبینن و ئێمەومانان ناتوانین هەزمی ئەوە بکەین، کە بێدەنگ بین لەئاستی هەزاران گەندەڵی و تاوان و پێشێلکاریەکانی مافەکانی مرۆڤ و دزینی هەموو سەروەت و سامانی گشتی لەژێر زەوی و سەر زەوی.

ئێمە ناخەڵەتێین بەکۆمەڵێک دروشمی بریقەداری ڕژێمی دیکتاتۆری کوردی. ئە خۆ ئەگەر بەناوو دروشمبێ هەردوک حیزبی حوکمڕان خاوەنی جوانترین مانای پاشناوی حیزبەکانیانن. بۆنمونە یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، پاشناوی نیشتیمانیی، دروشمێکی زۆر جوانە، بەڵام لەڕاستیدا یەکێتی هەموو شتێکی قەزەونە، بەس نیشتیمانیی نییە. یاخود پارتی دیموکڕاتی کوردستان، ئە دیموکڕاتی ناوەڕۆکێکی هەیە لەگەڵ ناوەڕۆک و چالاکیەکانی پارتی ئەرزو ئاسمانی فەرقە. ئاخر ئێمەمانان بەهەڵبژاردنێکی ساختەو دروشمەکانی دیموکڕاسی ناخەڵەتێین، زۆرێک لە ڕژێمە دیکتاتۆرەکانی دونیا هەڵبژاردن وەکو ماکیاجێک بەکاردێنن بۆ جوانکردنی ڕوخساری دەسەڵاتەکەیان. لەڕاستیدا گرنگ نییە لەچی بەرگێکدایەو چی دروشمێک دەڵێتەوەو چی پاشناوێکی بەخۆیەوە لکاندووە. گرنگ ئەوەیە بەکردار چی دەکات، ئە خۆ سەددام حوسێن هەموو دونیا پێیان دەوت دیکتاتۆرەو کوردەکان و شیعەکان دەچەوسێنێتەوە، بەڵام لەڕاستیدا سەددام حوسێن ئەگەر دیکتاتۆریش بوبێت، زۆر دیکتاتۆرێکی جوان بوو. چونکە ئەو خەڵکانەی لەژێر حوکمی ئەودا دەژیان ژیانێکی ساهانەیان هەبوو وە ژیان و کەرامەتیان پارێزراوبوو وە هەموو جۆرە خەدەماتێک و پێداویستیەکانی ژیان بەردەست بوو، کەسیش نەیدەتوانی بتچەوسێنێتەوە، تەنها بەمەرجێک کە تەداخولی سیاسەتت نەکردبایەو دژی سەددام حوسیین چالاکی سیاسیی و عەسکەریت نەکردایە. هەروەها بەڵێ ڕاستە سەددام حوسێن خەڵکی دەکوشت و دەیچەوساندنەوە، بەڵام تەنها ئەو خەڵکانە کە دژی خۆی دەوەستانەوە. بەڵام هەموو میللەتی برسی نەدەکردو هەمووانی نەدەچەوساندەوە. سەددام تەنها ئەو موخەڕیبانەی دەکوشتن کە بەناوی پێشمەرگە لەشاخ بوون و بەفیکەی ئیمپریالیزمی ئەمریکا چەکیان هەڵگرتبوو لەدژی سەددام. هەروەها لەخوارووی عێراقیش سەددام ئەو شیعانەی دەگرت و سەرکوتی دەکردن، کە

لەلایەن ئێرانی دەوڵەتی مەزهەبیی شیعەوە قۆڕمیشکرابوون و هاندەدران لە دژی سەددام. بۆیە دیکتاتۆرە جوانەکە ئەوانەی بەدەنگ دەکرد کە لە پێناو بەرژەوەندی وڵاتانی نەیاردا هەوڵی تێکدانی عێراق دەدەن، بەڵام نەک هاوڵاتیانی خۆی نەدەچەوساندەوە، بەڵکو وەکو باوکێکی دڵسۆز تەواوی هاوڵاتیانی عێراقی دەپاراست و ڕێگەی نەدەدا نە هیچ کەسێک برسی بێت، نە هیچ کەسێک زوڵمی لێبکرێت. یانی گشتاندنی نەدەکرد، بەڵام ڕژێمی ئێستای کوردی ڕێک بەپێچەوانەی سەددام هەموو میللەت بەیەکەوە برسی دەکات و دەیچەوسێنێتەوەو سەروەتەکەی بەخۆی دەبات و دەدزێت و ماف و ئازادی هەمووان پێشێل دەکات، تەنها ئەو نوخبەو دارودەستەیە نەبێت کە وەکو پەرژین بەدەوری خۆیدا وەکو سەگ نانیان دەداتێ و ئەوانیش ڕژێمەکە دەپارێزن..

ڕژێمی سیاسی کوردی لەسەرەتاوە نەیتوانیوە وەکو دەسەڵاتێکی مۆدێرن نموزەجێکی جوانی حوکمڕانیەکی دیموکراسیانە نیشانی جیهان بدات و لە هەموو ئاستەکاندا شکستی هێناوەو قەیرانی فیکری و ئەخلاقی قووڵی هەیە، تاکو ئەو چرکەساتەش نەیتوانیوە کولتووری ڕژێمی دیکتاتۆریەت تێپەڕێنێت، سیستەم و موئەسەسات دروست بکات، ئازادی فەراهەم بکات و مافەکانی هاوڵاتیان بپارێزێت، گەندەڵی نەهێڵێت و یاسا سەروەربێت… ڕژێمی دەسەڵاتی یەکێتی و پارتی نەك هەر ئەم بەهایانەی لەکۆمەڵگەدا جێگیر نەکردووە، بەڵکو ئەم ڕژێمە لە نائاگایی و ناهۆشیاریەکی تەواودان بەرامبەر بەوەزیفەکانی زانستی سیاسی و حوکمی مۆدێرن. ڕژێمی سەرکوتکەری دوو خێزانی حوکمڕان، کۆمەڵگەی کوردیان ئیفلیج کردو ئەم مۆدێلە ناشیرینەی ڕژێمی ستەمکاری و دیکتاتۆریان بەرهەمهێنا. لەجیاتی چەسپاندنی بنەما مەدەنی و دیموکراسیەکان هاتن و بنەما خێڵەکیەکانیان چەسپاندو حوکمی چەتەیی و بنەماڵەیان دامەزراند.. گەندەڵی و نادادپەروەری و کوشتن و تیرۆری سیاسی، یەکێکە لە سیما دیارەکانی هەر سیستەمێکی سیاسی دیکتاتۆرەکان.

هەموو دەسەڵاتێکی وەحشیگەر بە مانەوەو درێژەدان بە تەمەنی خۆی بەم فۆڕمە لە زەبروزەنگ و توندوتیژی ئیش دەکات. ڕژێمی کوردیش هەموو تایبەتمەندیەکانی کولتووری تۆتالیتاریزم و دیکتاتۆری تێدایە. ڕژێمی دەسەڵاتی ستەمکارو دیکتاتۆری لەو حەقیقەتە دەترسێت، کە وەکو قومبەلەیەکی بێدەنگ لەژێر کورسی ئەواندا خەوتووە کە کۆمەڵگایەو زوو یان درەنگ کۆمەڵگا بەدەنگی دەشکێنێت و بۆمبی ژێر ئەم ڕژێمە دەتەقێتەوەو حوکمی دیکتاتۆرانەی ئەم دوو بنەماڵەیە

کۆتایی دێت. بۆیە یەکێتی و پارتی هەمیشە بەسەدان ماسکی ساختە بەچەندەها ڕێگای نائەخلاقی بەکاردێنن بۆئەوەی ناشیرینیەکانی خۆیان داپۆشن و ڕێبگرن لەتەقینەوەی کۆمەڵگا. بۆئەم مەبەستەش ڕێگەی کوشتن، تۆقاندن، تیرۆری نهێنی، لێدان و سوکایەتی پێکردن، بەکاردێنن بۆ سەرکوتکردنی دەنگە ناڕازییەکان و ئەوانەی ئیش لەسەر کەشفکردنی حەقیقەتەکانی ئەم ڕژێمە دیکتاتۆرەی کوردی دەکەن. لێرەشدا ڕۆژنامەنوسان، چالاکانی مەدەنی و ڕەخنەگرانی سیاسی گەورەترین قوربانین. ڕژێمی خوێنڕێژی یەکێتی و پارتی لەڕێگەی کۆنتڕۆڵکردنی ئابووری، فەزای ڕاگەیاندن، هێزی چەکدارو دەزگا هەواڵگریەکان هەموو جومگەکانی کۆمەڵگەیان کۆنتڕۆڵ کردووەو بەمجۆرەش درێژە بەمانەوەی دەسەڵاتی خۆی دەدات…